

מאמר
ואכלת ושבעת וברכת – ה'תשל"ג

מאת
כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל

זצוק"לה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן
מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור לשי"פ עקב, י"ח מנחם-אב, ה'תש"פ

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

אמנו מרת דבורה לאה ע"ה

בהרה"ח ר' יהודה ליב ע"ה

נפטרה מוצש"ק נחמו, אור לייז מנחם-אב ה'תשע"ט

אבינו הרה"ח הרה"ת ר' שלום דובער ע"ה

בהרה"ח הרה"ת ר' שלמה חיים ע"ה

נפטר ז' שבט ה'תשמ"ז

קסלמן

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות צאצאיהם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

בודאי משתתף בשיעורים הנלמדים ברבים נוסף על השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים.

בברכה לפסח כשר ושמח

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט, מזכיר

ג

בי"ה, כ"ט סיון תשי"ז
ברוקלין

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הארוכה נתקבל אתמול מכתבו — מבלי הוראת זמן הכתיבה — שהתחלתו שנמצא באה"ק ת"ו, ובעגמ"י, ומובן אשר הסתירה מניי וביי.

... בהיותי היום על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הזכרתיו להמצטרך לו, ומובן אשר השהות באה"ק ת"ו דורשת הוספה בעניי תורה ומצות מתאים לתוספת קדושת הארץ והאוויר. וכל המוסיף הי"ז משובח, ואפשר שהחסרון בזה — זוהי סיבת העגמ"י.

בברכה — המחכה לבשו"ט.

ג

השהות באה"ק ת"ו דורשת כו': ראה תשב"ץ (קטן) סתקנ"ט. וראה גם אג"ק חט"ו אגרת ה'תפכ. ה'תשעד (ס"ד). ובכ"מ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ עקב, י"ח מנחם-אב הבעל"ט, הננו מוציאים לאור מאמר ד"ה ואכלת ושבעת וברכת, שנאמר בהתוועדות ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב, ה'תשל"ג, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ט"ו מנחם אב, ה'תש"פ,
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2020 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2020

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

עליהם, וכפסק רז"ל דמעלין בקדש וכל המוסיף מוסיפין לו, ודוגמא חי' – ה"ה הטפת מוסר היותר מצליח, שגם זוגתו תי' ובכלל אנ"ש דסביבתו ממנו יראו וכן יעשו בזה, ופשיטא שגם זה יוסיף בברכת השי"ת בהנוגע לפרנסה ולנחת חסידותי מכל יו"ח שיחיו.

נהייתי ממ"ש שהתיידד עם בעלי השפעה על חוג מסוים בהיותו באילת, ובדאי למותר לעוררו להחזיק הקשר עמהם על ידי מכתבים וכיו"ב גם עתה, ובפרט שמתקרב חדש הרחמים ועשי"ת בקירוב המאור אל הניצוץ, שאז הוא עת מוכשר לעורר את כאו"א מישראל בזה, ובפרט אלו היכולים להשפיע על הרבים שזכות הרבים מסייעתם.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל

מ. שניאורסאהן

ב

ב"ה. כד' אדר תשט"ז
ברוקלין

הווי"ח אי"א נו"נ כו' מוה' ... שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיט' אדר, בו כותב אודות שאלת העבודה, כי גר הוא בכפר חב"ד שנתייסד ומתנהל ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, אבל לעת עתה לא מצא שם ענין של פרנסה, ושואל אם לקבל משרה בריחוק מקום.

מובן שמכמה טעמים, הן גשמים והן רוחנים, נכון שיהי מקום המשרה והעבודה בסמיכות למקום דירתו, נוסף על שבכלל נכון וטוב שהעבודה תהי בסביבה של יראי שמים ובסביבה חסידותית, ולכן טוב שישתדל, אם רק אפשר, להשיג ענין של פרנסה בכפר חב"ד או בסביבה הכי קרובה. והשי"ת יצליחו.

וכפסק רז"ל דמעלין בקדש: ברכות כח, א. וש"נ.

וכל המוסיף מוסיפין לו: ביצה טז, א. וראה תענית בסופה ובפרש"י.

בהיותו באילת: במסגרת שירות מילואים בצה"ל.

ועשי"ת בקירוב המאור אל הניצוץ: ראה דרך חיים שער התשובה פ"י (יג, ריש ע"ד). פט"ז

(כא, סע"ב). שער התפלה פפ"ד (צא, א). קונטרס העבודה ספ"ה. ובכ"מ.

ב

מצילום האגרת.

תוכן המאמר

ב' אופנים בפ"י ג' הלשוניות „לארקא לאמשכא לאנהרא“ שבפירוש תיבת „ברוך“, שהם ג' הבחי' שבאות יו"ד (חכמה) שבשם: ו' דעת וד' בינה, או ו' בינה וד' דעת.

החילוק בין ברכת המצוות וברכת הנהנין, שהם מעילא לתתא, שברוך קאי על ההמשכה מיסוד אבא – לברכות התפלה, שהם מתתא לעילא, שברוך קאי על יסוד ז"א. ואף שענין התפלה הוא נעלה יותר מברכת הנהנין – יש מעלה בברכת הנהנין שהיא בדברים גשמיים, שהניצוץ האלקי שבהם גבוה יותר, ולכן הברכה היא מבחי' הכתר שלמעלה מהשתלשלות.

וזהו הקשר עם הפסוק והי' עקב תשמעון – שדוקא בגמר סדר ההשתלשלות (עקב) נמשך מבחי' נעלית יותר, וגם בחי' זו נמשכת למטה באופן של שביעה.

בס"ד. ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב, ה'תשל"ג

(הנחה בלתי מוגה)

ואכלת ושבעת וברכת את הוי' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך¹. ואיתא בזהר (ר"פ עקב² ברעיא מהימנא) פקודא דא לברכא לי' לקב"ה על כל מה דאכיל ושתי ואתהני בהאי עלמא. וכתב הרמ"ז³, שהם הנאות כל החושים, ברכות ראי' ושמיעה ריח וטעם, בסוד ד' אותיות הוי"ה. ואע"ג דלפי גמרא דילן⁴ פסוק ואכלת נאמר על ברכת המזון בלבד, דעת הזהר שהוא מדאורייתא (דאף שיש סוברים שרק ברכת המזון וברכת התורה הם מדאורייתא⁵, אבל ברכות הנהנין הם מדרבנן⁶, הנה דעת הזהר היא שאפילו ברכות הנהנין הם מדאורייתא), ודריש זה מעל הארץ הטובה, דהיינו כל ההנאות שבעולם. וכן היא דעת כמה ראשונים⁷ שברכת הנהנין היא מדאורייתא. ולפי זה צריך להבין מ"ש ואכלת ושבעת דוקא, היינו, שצ"ל ענין האכילה ועד לאופן של שביעה, ואז וברכת את ה' גו', הרי צריך לברך על כל מה דאתהני בהאי עלמא.

(ב) **וממשיך** בזהר⁸ ביאור נוסח הברכה ברוך אתה הוי' אלקינו כו': ברוך דא רזא דמקורא עלאה מכולא, לארקא ולאמשכא ולאנהרא כל (או כגירסת השל"ה⁹: על) בוצינין. והנה, בדיוק הלשון לארקא ולאמשכא ולאנהרא נכידוע שכל תיבה שבספר הזהר היא בדקדוק גדול במאד, וכמבואר בהקדמה לביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי, שרבינו הזקן הי' לומד עם בניו ותלמידיו בכל פעם רק דף א' או ב', אבל בעיון והעמקה גדולה בדקדוק הלשון בכל מלה, וביאורים אלו הם מה ששמעו מרבינו הזקן, וכפי שרואים בביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי והצ"צ (שמביא קטעים מביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ומוסיף לפרשם¹⁰)

1) פרשתנו ה, י.	6) רשב"א שם. רמב"ם שם ה"ב. תוס' ברכות לה, א (ד"ה לפניו).
2) פרשתנו ער, סע"ב.	7) ראה רשב"א שם.
3) הובא בנצוצי אורות לזהר שם.	8) שם רעא, א.
4) ברכות מח, ב.	9) הובא בזהר שם על הגליון.
5) רשב"א שם (ברכת התורה). רמב"ם הלי' ברכות פ"א ה"א (ברכת המזון).	10) ראה גם אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' עט.

ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב, ה'תשל"ד

נגד שמא שהו"ע ההמשכה כו"¹, הוצרך להיות אבד שמי', שהו"ע הצמצום כו', מ"מ, ע"י למעשה ידיך תכסוף נפעל הענין דברכת את הוי' אלקיך, שפועלים תוספת ברכה בשמו של הקב"ה. ומסיים בכתוב על הארץ גו', שקשור גם עם מ"ש כי תהיו אתם ארץ חפץ², כפירוש הבעש"ט³ שישראל הם ארץ חפץ שבהם טמונים אוצרות יקרים, אלא שהם מכוסים וצריך לחפור ולגלותם. ועד שעיי"ז באים לגאולה העתידה, שאז יקויים היעוד⁴ וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר, דהיינו, לא רק ע"י העין, אלא שהבשר עצמו יראה כי פי הוי' דיבר⁵.

41) ראה אוה"ת דברים ח"ד ע' א'תתקכו.	45) ראה תו"ח תצוה שכה, ב. שטט, ב. שער האמונה פכ"ה. המשך תער"ב ח"ב ע' 42) מלאכי ג, יב.
43) כתר שם טוב הוספות סימן נז. וש"נ.	תתקלב [ח"ד ע' א'רסד] ואילך. סה"מ תרצ"ו ע' 100.
44) ישע"י מ, ה.	

הוספה

א

בי"ה. יז' מני"א תשט"ו
ברוקלין

הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוהי ישראל צבי שיי הלוי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק, הנה השי"ת יזכהו ויצליחו למלאות משאלות לבבו בפעולות בכרם חבי"ד — כל אותם שכותב אודותם ועוד יוסיף

א

מצילום האגרת. נדפסה ב"התקשרות" גליון תכא ע' 14. תשורה (הבר, תשס"א).
מוהי ישראל צבי שיי הלוי: הבר, ת"א. אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"ג אגרת ד'שסו, ובהנסמן בהערות שם.

נברא האדם (מין המדבר)²⁹, והרי קדימת התהוות הדצ"ח לכריאת האדם היא לא רק קדימה בזמן, אלא גם קדימה במעלה (ועד למעלה שבאין ערוך). והענין בזה, ששורש הדצ"ח הוא מתהו, ושרש המדבר הוא מתיקון³⁰, והרי תהו קודם לתיקון גם במעלה, לפי שבתהו היו אורות מרובים, משא"כ בתיקון, שיש בו כלים מרובים אבל האורות הם מועטים³¹ (ורק עי"ז שהתיקון מברר את התהו, אז דוקא נמשכים בו האורות מרובים דתהו), וכידוע³² שענין הריבוי שבאורות דתהו הוא לא רק ריבוי בכמות, אלא (בעיקר) ריבוי באיכות, היינו ריבוי שבאין ערוך. ומצד מעלת הדברים הגשמיים בשרשם למעלה כו', גדלה מעלת ברכות הנהנין וברכות המצוות, שהברכה היא מבחי' הכתר שלמעלה מסדר השתלשלות, בחי' כי לא אדם הוא³³, שלמעלה מבחי' אדם דתיקון שבסדר השתלשלות.

(ה) **ויש** לומר בדא"פ שזהו הקשר עם הפסוק³⁴ והי' עקב תשמעון את המשפטים האלה וגו' שהובא בהתחלת מאמר הזהר הנ"ל עה"פ ואכלת ושבעת וברכת את הוי' אלקיך וגו', דלכאורה אינו מובן, מהי השייכות בין שני פסוקים אלו, ובפרט שיש כו"כ פסוקים ביניהם. אך הענין הוא, שהכוונה בזה היא הדיוק דתיבת עקב, שמורה על דברים שהם בגמר סדר ההשתלשלות, שדוקא בהם נמשך מבחי' נעלית יותר, בחי' הכתר כו'. ועוד זאת, שהמשכה נעלית זו נמשכת גם למטה באופן דואכלת ושבעת, והיינו, לא רק די מחסורו³⁵, אלא גם באופן של שביעה כו'.³⁶ ועי"ז נעשה הענין דברכת את ה' אלקיך, היינו, שבני' פועלים תוספת ברכה בשמו של הקב"ה, שזהו כללות הענין דלמעשה ידך תכסוף³⁷, והיינו, שאע"פ שבשביל ברה"ע [שעל זה אמרו³⁸ הלך הקב"ה מהלך ת"ק שנה לקנות לו שם] הוצרך להיות ענין של ירידה בשמו, וכפי שמבאר הרב המגיד³⁹ בפ"י מארז"ל⁴⁰ נגד שמא אבד שמי', שכדי שיהי'

(29) ראה שערי קדושה להרח"ו ח"ג שער שלישי.
 (30) ראה תו"א ולקו"ת שם. אמור לו, ג.
 (31) ראה עץ חיים שער י (שער התיקון) פ"ה. שער יא (שער המלכים) פ"א-ב.
 (32) ראה סה"מ תרכ"ו ע' צו. תרצ"ז ס"ע 204 ואילך.
 (33) שמואל"א טו, כט. וראה לקו"ת שה"ש כג, ג ואילך. ובכ"מ.
 (34) ריש פרשתנו.
 (35) פ' ראה טו, ה. כתובות סז, ב. הובא בספרי ופרש"י עה"פ.
 (36) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' ארנז.
 (37) איוב יד, טו. וראה עבודת הקודש חלק העבודה בתחילתו. הובא בשל"ה שער הגדול (כט, ב ואילך).
 (38) קה"ר פ"ז, א (ב). מדרש שמואל פכ"ג. וראה הנסמן בלקו"ש כח"ו ע' 207.
 (39) אור תורה סש"צ.
 (40) אבות פ"א מי"ג.

שמדייקים בכל מלה שבספר הזהר], מבאר"י אמור"ר בעל ההילולא בהערותיו לזהר שם¹²: 'הג' הלשונות לארקא לאמשכא לאנהרא, י"ל, כי ברוך שהוא רזא דמקורא עלאה, דהיינו יסוד אבא, הנה חכ' הוא יו"ד שבשם, שיש בזה ג' בחי' והוא הג' אותיות יו"ד, י' נקודה, ו' קו, ד' שטח. ורומזים ג"כ על חב"ד, כי חכ' כולל בינה ודעת ג"כ, י' חכ', ו' דעת, ד' בינה. זהו לארקא מי', ולאמשכא מו', כי ו' הוא המשכה, ולאנהרא מד', כי הארת אור הוא בהתפשטות, והיינו שטח (עכ"ל).

והנה בענין האותיות י' ו' ד' נתבאר בכמה מקומות (באופן אחר מהמבואר בהערות שם): י' — חכמה, בחי' נקודה. ו' — בינה (המשכה), קו, כי בינה ענינה המשכה. ד' — דעת, כי ד' הוא בחי' שטח, שהרי בדעת ישנם כל הפרטים ועד באופן דהחלטה, שהוא ענין השטח (שטח קבוע). ועפ"ז, ג' הענינים לאנהרא לאמשכא ולארקא הם לכאורה: לאנהרא — י' שהוא ענין החכמה [ויש להוסיף שהשייכות דלאנהרא לבחי' חכמה הוא כי בחכמה הוא ענין האור בלי כלים¹³, ולאנהרא הוא ענין האור]. לאמשכא — ו' שהוא ענין הבינה, ולארקא — ד' שהוא ענין הדעת*.

אלא שכאן בזהר וביאוריו הדיוק בלשון לאנהרא — הארה ולא אור, לארקא — שנמשך עצם הדבר, שאין כלי שתשנה האור דיסו"א (משא"כ בדעת שנמשך הפנימיות, אבל עי" כלי).

(* המוחין סדרן זת"ז חב"ד: חכמה, י', אור השכל בלי כלים, אצילות. אח"כ כשנמשך (עד שנתגשם) מאין ליש — בינה, אור שהוא נמשך בכלי, בריאה (אפשריות המציאות — אבל אאפ"ל מציאות בפועל "דכליל חו"ג"). תחתיו: נתגשם יותר (אף שמקורו וכחו מלמעלה מחו"ב) עד דכליל חו"ג ובאופן מוחלט ועד שנתחלק לחו"ג כ"א במוח (אבל) בפ"ע, מפתחא דכליל שית"א¹⁴. ומצד מקורו שנמשך בו ואינו נשתנה — דוקא על זה שייך לארקא (מכלי אל כלי אותו "הדבר" — כבביאוה"ל¹⁵), וחכמה ה"ה מחיצוניות הכתר כו'.

וכדמוכח ג"כ מהא דד' מוחין דתפלין מתאימים לד' אותיות השם, אבי"ע. ואכ"מ.

(11) מכאן עד סוף הסעיף — הוגה עי" כ"ק אדמו"ר שליט"א (ונדפס גם בלקו"ש ח"ט בהוספות ע' 267).
 (12) לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' תנח.
 (13) ראה המשך תער"ב פר"ס ח"א ע' תקכח [ח"ג ע' תשכ"ו].
 (14) זח"ב קעו, רע"א. וראה לקו"ת ואתחנן ו, ד. ובכ"מ.
 (15) להצ"צ — ח"א פרשתנו ס"ע תקעג.

ג) **וממשיך** בזהר שם⁸: ומתמן כו' ואיהו קצה השמים דההיא קצה קצה עילאה איהו וכו'. והיינו, שההמשכה ד"לארקא לאמשכא ולאנהרא" הוא לבחי' בינה, כידוע שקצה עילאה דהשמים הוא בינה¹⁶. ואין סתירה מזה למשנת"ל שג' הלשונות לארקא ולאמשכא ולאנהרא מורים על ג' הבחי' חב"ד, כי ג' הבחי' חב"ד המרומזים בג' לשונות הנ"ל הם בחי' חב"ד כמו שכלולים בחכמה (וכמשנת"ל שג' בחי' אלו הם ג' האותיות י' ו' ד' שבאות יו"ד, והרי אות יו"ד גם מילוי ו"ד שבה) היא בחי' חכמה, ולאח"ז נמשך לקצה השמים, בחי' בינה.

וממשיך לבאר בזהר שם המשך נוסח הברכה, (ברוך) אתה הוי' אלקינו: אתה, לבתר שארי לאתגלייא (התחלת ענין הגילוי), דהא האי ברוך סתים איהו, מקורא עילאה דלא אתגלייא (וכנ"ל שהוא בחי' חכמה), (אבל) אתה, שירותא לאתגלייא לבר, ובג"כ אקרי אתה. וממשיך, דא רזא דימינא כו', אתה כהן לעולם¹⁷ (בחי' החסד). הוי', דא רזא דאמצעיתא כו' (בחי' הת"ת). אלקינו, דא סטרא דשמאלא (בחי' הגבורה). והיינו, שאתה הוי' אלקינו הם ג' הקוים דחג"ת.

ד) **והנה** איתא בזהר שם⁸: רזא דרזין (היינו סוד כמוס) כו' למנדע רזא דברכאן בפקודא אורייתא ובכל הנאין וכסופין דהאי עלמא, לארקא ברכאן מעילא לתתא, בר ברכאן דצלותא דאינון כו' מתתא לעילא ומעילא לתתא וכו'. ומבואר בארוכה בביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי¹⁸ והצ"צ¹⁹, שהגם שנוסח הברכה בראשיתא ברוך אתה ה' כו' הכל א' בין בברכות המצוות (פקודא אורייתא) וברכות הנהנין (כל הנאין וכסופין דהאי עלמא) בין בברכה דצלותא, מ"מ, בחי' הכוונה בהן אינן דומין זל"ז כלל. ומבואר שם, שברכת המצוות וברכת הנהנין הם מעילא לתתא, וברוך קאי על ההמשכה מיסוד אבא שנמשך מבחי' ההעלם דכתר, ומשם נמשך לארקא ולאמשכא ולאנהרא כו', לג' הבחי' אתה הוי' אלקינו שהם חג"ת (כנ"ל), משא"כ בתפלה [שעיקרה הוא תפלת העמידה, י"ח ברכות בחול, ז' ברכות בשבת ויו"ט, ט' ברכות בר"ה כו'] הרי זה מלמטה למעלה, שהוא ענין סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה²⁰, וברוך קאי

על יסוד ז"א, שמשפיע למלכות, שהו"ע לכה דודי לקראת כלה²¹, ואח"ז נעשית העלי' לכל הבחי' הנ"ל.

אמנם הא גופא טעמא בעי, דלכאורה, כיון שענין התפלה הוא נעלה יותר מברכת הנהנין (כפי שמביא הצ"צ²² מזהר פ' תרומה²³), א"כ איך שייך שברוך דברכת הנהנין הוא ביסוד אבא, וברוך דצלותא הוא ביסוד דז"א.

אך הענין הוא, דהנה, הלימוד שברכת הנהנין היא מדאורייתא הוא ממש"נ על הארץ הטובה (כנ"ל), שבזה מודגש שברכת הנהנין היא על הנאה גשמית, ועד"ז בברכת המצוות (שיש בה גם ענין של הנאה²⁴), שהמצוות מלובשים בענינים גשמיים, משא"כ התפלה אינה מלובשת בגשמיות, אלא ענינה הוא המשכת יחודים עליונים כו'. וזהו הטעם שברוך דצלותא הוא רק ביסוד דז"א, ודוקא ברוך דברכת הנהנין וברכת המצוות הוא ביסוד אבא, שקשור עם בחי' הכתר, שזהו מצד המעלה שבדברים הגשמיים דוקא, שבהם נפלו ניצוצות קדושה מעולם התהו שלמעלה מעולם התיקון, כידוע הכלל שכל הגבוה יותר יורד למטה יותר, שזהו הן מצד ענין העבודה כו'²⁵, והן מצד הנצוצות עצמם, שזהו שנפלו למטה ביותר הוא לפי ששרשם למעלה ביותר, כמשל האבן שבראש החומה שנופל למטה יותר וכו'²⁶. וע"ד המבואר בכתבי האריז"ל²⁷ על הפסוק²⁸ כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם, שהכוונה בזה להמוצא פי הוי' (ניצוצות הקדושה כו') שבלחם, דאף שגם באדם ישנו מוצא פי הוי', וא"כ למה צריך האדם למוצא פי הוי' שבלחם, אך הענין הוא, שזהו לפי שמוצא פי הוי' שבלחם הוא נעלה יותר מהמוצא פי הוי' שבאדם. וזהו הטעם שהאדם אינו יכול להתקיים בלי חי צומח דומם, והחי אינו יכול להתקיים בלי צומח דומם, והצומח אינו יכול להתקיים מבלי דומם, ואילו הדומם יכול להתקיים בעצמו, לפי שיש בו ניצוצות נעלים יותר. וכך הוא גם בסדר ההתהוות, שתחלה נבראו ד' היסודות, שהם דומם, ולאח"ז נברא הצומח, ולאח"ז החי, ורק לבסוף

(21) נוסח פזמון "לכה דודי" בקבלת שבת. (26) לקו"ת פ' ראה יט, ריש ע"ג. ובכ"מ.
 (22) ע' תקעח. (27) לקוטי תורה להאריז"ל עה"פ פרשתנו
 (23) ח"ב קנג, ב. ח, ג. וראה תו"א בשלח סה, ד ואילך. לקו"ת
 (24) ראה לקח טוב להר"י ענגיל כלל יא. צו יג, סע"ב ואילך. ובכ"מ.
 (25) חסר קצת (המור"ק). (28) פרשתנו שם.

(16) ראה זח"ב ריא, א ובמקדש מלך שם. (18) רנא, א.
 אוה"ת ויחי שצה, א. שצו, ב. סה"מ עזר"ת (19) ע' תקעו ואילך.
 ע' קיז. (20) ויצא כח, יב. זהר ח"א רסו, ריש ע"ב.
 (17) תהלים קי, ד. ועוד.